

Opasteet

Opasteiden on sovelluttava kaikille

Pelkästään näköön tai kuuloon perustuvat opasteet ja informaatio tulee aina täydentää siten että aistin puuttuminen ei estä opasteen tai informaation käyttämistä.

Opasteet kuten talon ja portaan numero, nimikilpi ja summeritaulu suunnitellaan eri vammaisryhmien toiminnalliset vaatimukset huomioon ottaen. Samoin opasteet rakennuksen sisällä tulee suunnitella siten, että ne palvelevat kaikkia tilan käyttäjiä.

Visuaalisen opasteen havaitseminen

Opaste on voitava löytää helposti, sen tulee muodostaa kontrasti taustansa kanssa ja olla hyvin valaistu. Opasteissa käytettyjen kirjainten, numerojen ja symbolien tulee olla selkeitä ja helposti hahmotettavia. Opasteissa tekstin lisäksi tai tilalla voidaan käyttää kuvasymboleja.

Akustiikka ja äänentoisto

Jos opastusta tai tiedotuksia tulee äänentoistolaitteiden kautta, akustiikan on oltava hyvä. Ei saa olla liikaa kaikua tai liikaa vaimennusta. Parempi on käyttää useita kaiuttimia ja hiljaisempaa ääntä kuin vain yhtä voimakasäänistä jossa ääni helposti särkyä varsinkin kaikuissa tiloissa. Äänentoistolaitteiden välityksellä annettu informaatio on saatava myös visuaalisena kuulovammaisia varten.

Materiaali- ja värikontrastit kulkuväylällä

Näkövammaisen henkilön on hankala suunnistaa suuren tyhjän tilan kuten aulan läpi. Avuksi voidaan käyttää kalusteita joiden väliin rajautuu selkeä vapaa kulkuväylä. Voidaan myös käyttää lattian pinnassa ohjaavia kontrastimateriaali- ja väriwyöhykkeitä joita on mahdollista seurata valkoisen kepin tai heikon näön avulla. Toisiinsa liittyvien pintamateriaalien välisen kitkan tulee olla sama, ettei pinnalta toiselle siirryttäessä liukastuttaisi tai kompastuttaisi. Suunnistautumisen apuna voi olla myös käytävänmatto joka johtaa sisäänkäynnistä neuvontapisteeseen tai opasteen luo. Matto ei saa olla paksunukkainen jotta sitä pitkin voi ajaa pyörätuolilla. Maton tulee tästä syystä myös pysyä hyvin paikoillaan.

Opaslaatat

Kulkuväylän pinnassa voidaan käyttää kohokuvioita osoittamaan kulkusuuntaa tai varoittamaan. Kansainvälinen käytäntö on merkitä kulkusuunta pitkittäisillä kohoraidoilla ja varoittaa alas johtavasta portaasta tai laiturin reunasta pallokalotin muotoisten kohotäplien avulla. Kohokuvioiden korkeus on 5 mm.

Opasteen sijainti lasipinnalla tai sen takana

Opaste, jossa kirjaimet ovat läpinäkyvällä pinnalla, on vaikea hahmottaa. Mikäli opaste on lasiruudun takana, valo ei saa heijastua lasin kautta ja aiheuttaa häiritsevää kiiltoa. Lasin takana oleva opaste ei sovellu näkövammaisille sillä siinä ei ole kohokirjaimia.

Opaste kulkuväylän yläpuolella

Mikäli opaste on sijoitettu korkealle oven tai kulkuväylän yläpuolelle, siinä tulee käyttää riittävän suuria ja hyvin näkyviä kirjaimia, numeroita ja symboleja. Kirjainkoko riippuu katseluetäisyydestä. Opaste on valaistava hyvin tai sen on oltava sisältäpäin valaistuu. Vapaa korkeus kulkuväylän pinnasta sen yläpuolella olevan opasteen alareunaan on vähintään 2200 mm. Tällainen opaste ei riitä vaikeasti näkövammaiselle henkilölle, sillä sitä ei voi lukea läheltä eikä tunnustella sormin. Sen antama informaatio on toistettava näkövammaisen henkilön kannalta toimivan ratkaisun avulla.

Opasteen lukeminen näkövammaisten kannalta

Näkövammaisen henkilön on voitava lukea opaste aivan läheltä sekä heikon näön avulla että sormin tunnustellen. Parhaiten näkyy musta teksti valkoisella pohjalla. Mikäli opaste on sisältäpäin valaistu, tulee tekstin olla vaalea ja pohjan tumma häikäisyn estämiseksi.

Opasteiden sijoituskorkeus

Numerot ja nimikilvet sijoitetaan silmän korkeudelle 1400-1600 mm lattiasta, painonapit, summeritaulut ja ovikellot taas pyörätuolin käyttäjän ulottuville 850-1100 mm lattiasta ja vähintään 400 mm etäisyydelle nurkasta.

Opasteen koho- ja syvennyskuviot

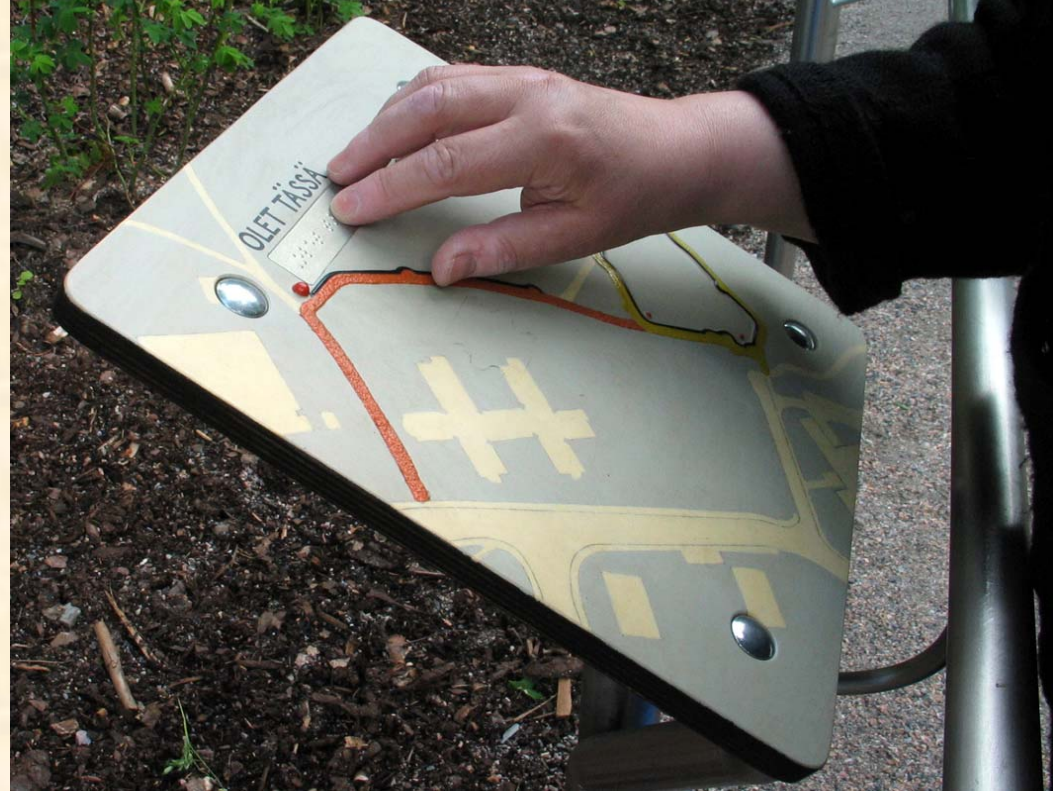
Opasteessa tulee käyttää koho- tai syvennyskuvioita ja selkeitä kontrasteja. Kohotekstin kirjainkorkeus on 15-40 mm ja kuvion korkeus pinnasta 1 mm. Kohokirjaimen poikkileikkaus on ylösalaisin käännetyn pyöristetyn v-kirjaimen muotoinen, jolloin sitä on helppo ja miellyttävä lukea sormenpäällä. Syvennyskuvion on oltava kohokuvioita huomattavasti suurikokoisempi jotta sen voi hahmottaa tuntoaistin avulla. Syvennystekstin kirjainkorkeus on esim. 30-60 mm, jolloin sitä pitkin voi kuljettaa sormeaa. Syvennysuran leveys on 6-10 mm ja syvyys vähintään 1 mm. Koho- ja syvennyskuviot eivät saa olla terävsärmäisiä.

Ääniopasteet

Sisäänkäyntiin voidaan asentaa opastava äänimerkkilaitte näkövammaisia varten. Joskus se on syytä sijoittaa myös portin yhteyteen. Myös muu äänilähde kuten soliseva suihkulähde voi opastaa näkövammaista henkilöä.

Pistekirjoitus

Pistekirjoituksella täydennetään erityisesti sellaisia opasteita joissa ei ole koho- tai syvennyskuviota. Pistekirjoituksessa kirjaimet ja numerot muodostuvat pienistä kohopisteistä ja ne luetaan sormenpäillä. Lyhyet tekstit sijoitetaan suoraan visuaalisen opasteen alle, pitkät pistekirjoitustekstit pulpettimaisesti vinoon asentoon käännettyinä 1300-1400 mm lattiasta.

Näkövammaisten kohokartat ja pistekirjoitustekstit

Erityisesti näkövammaisille sormin luettavaksi tarkoitettut opasteet kuten kohokartat, pohjapiirroksset ja pistekirjoitustekstit sijoitetaan 1300-1400 mm:n korkeudelle pulpettimaisesti kaltevaan asentoon. Opaste on sijoitettava sellaiseen paikkaan, että sitä lukeva henkilö ei ole ohikulkijoiden tiellä. On hyvä, jos rakennuksesta on saatavissa kohopohjapiirros jonka näkövammaisen henkilö voi saada neuvonnasta mukaansa liikkuessaan rakennuksessa. Kohokuviodien ja pistekirjoitustekstien lisäksi siinä on oltava myös hyvät värikontrastit.

Summeritaulu

Summerissa tulee olla äänimerkin lisäksi valomerkki. Huoneistojen numerot tulee merkitä summeritauluun kohonumeroina. Summeritaulu on valaistava hyvin mieluummin sisältäpäin.

Huonetilan opaste

Huonetilat tulee merkitä selkein opastein jotka soveltuvat myös näkövammaisille. Toimistorakennuksessa tulee huoneiden numerot sijoittaa silmän korkeudelle seinään oven aukeamispuolelle, koputuslaitteet taas pyörätuolin käyttäjän korkeudelle 850-1100 mm lattiasta. Jos opasteessa on paljon tekstiä, siinä on käytettävä selkokieltä. Käytettäessä pistekirjoitusta se sijoitetaan visuaalisen opasteen alle.

Hygieniatilan opaste

Wc-tilan merkitsemisessä tulee käyttää yksiselitteisiä kuvasymboleja, helpot hahmottaa ovat piparkakku-ukko ja -akka. Sen sijaan kirjaimet M ja N ovat vaikeaselkoisia, samoin kukko ja kana. Myös tässä tapauksessa on suositeltavaa sijoittaa symboli silmän korkeudelle seinään oven aukeamispuolelle, jottei symbolia läheltä katsova tai tunnusteleva näkövammaisen henkilö törmäisi aukeavaan oveen. Symbolien tulee olla kohokuvioina.

Kansainvälinen pyörätuolisymboli ISA

Kansainvälinen liikkumisesteisen opaste ISA (International Symbol of Access) on valkoinen pyörätuolisymboli tummansinisellä tai mustalla pohjalla. Sitä voidaan käyttää osoittamaan esteetöntä sisäänkäyntiä, hissiä, wc-tilaa tai pysäköintipaikkaa.

Esteetön wc merkitään kansainvälisellä pyörätuolisymbolilla ja kirjaimilla wc tai lisäksi naisten- tai miestenhuonetta osoittavalla symbolilla.

Liikkumisesteisen pysäköintipaikka merkitään samoin ISA-symbolilla joka maalataan suuressa koossa pysäköintipaikan pohjaan ja lisäksi kiinnitetään seinään tai pylväeseen pysäköintipaikan kohdalle.

Jonotusnumerolaitteet

Palvelupisteen jonotusnumeroautomaatin tulee soveltua myös näkövammaisille. Numerolapun tulee olla selkeä. Sokeat henkilöt ja osa heikkonäköisistä eivät saa selvää numerosta ellei laite sano sitä synteettisesti. Yleensä on pakko kysyä numero joltakulta paikalla olevalta näkevältä henkilöltä. Näyttötaulu joka kertoo vuoronumeron, tulee sijoittaa silmän korkeudelle jotta sen voi nähdä lähietäisyydeltä. Numeron tulisi olla selkeä ja yhtenäinen, valopisteistä muodostettu numero on vaikea hahmottaa. Numeronäytön lisäksi tulee olla kuulutus.

1. Kansainvälisellä pyörätuolisymbolilla merkitään esteettömät hygieniatilat ja pysäköintipaikat. Pistekirjoitusteksti sijoitetaan visuaalisen opasteen alapuolelle. (Näkövammaisten palvelu- ja toimintakeskus liris)

**AGRICOLA
TALO • HUSET • HOUSE**

KOULUMUSEO | SKOLMUSEET | SCHOOL MUSEUM

**CYGNAEUS
TALO • HUSET • HOUSE**

KALEVANKATU | KALEVAGATAN 39-41

Helsingin kaupunginmuseo | Helsingfors stadsmuseum | Helsinki City Museum

Legend:

- i: Lipunmyynti / Biljettförsäljning / Ticket sales
- WC: Toilett / Toilet
- 1: Koulumuseoyhdistys / Skolmuseoföreningen / School Museum Association
- 2: Aikajana / Tidssax / Timeline
- 3: Aikajana / Tidssax / Timeline
- 4: Tutustumiskäsi / Databank
- 5: Kansakoulutehokka / Folkskoleklass / Primary school classroom
- 6: Kokoelmahuone / Samlingar / Collections
- 7: Kokoelmahuone / Samlingar / Collections
- 8: Oppi- ja koulutuskeskus / Lärocksklass / Secondary school classroom
- 9: Kotitalous ja kouluruokailu / Huslig ekonomi och skolmåltid / Home economics and school meals
- 10: Terveys ja vyörytys / Hälsa och nykterhet / Health and temperance
- 11: Koulurakennemuoto ja tietopankki / Skolarbete och databank / School architecture and databank
- 12: Rehtorinhuone / Rektors rum / Principal's room
- 13: Koulun juhlat ja musiikki / Skolans fester och musik / School occasions and music
- 14: Opetusvälineet / Undervisningsmaterial / Teaching equipment
- 15: Voimistelu ja urheilu / Gymnastik och idrott / Gymnastics and sports
- 16: Käsitö ja veisto / Handarbete och väv / Handicraft

2. Opaste museon seinässä kertoo esteettömien sisäänkäyntien sijainnin. (Helsingin koulumuseo)

3. Lasipinnalla oleva opaste on hankala nähdä, kun lasi kiiltää. Opaste ohjaa esteettömän sisäänkäynnin luo. (Ateneum)

4. Opaste sijoitetaan oven viereen avautuvalle puolelle 1400-1600 mm:n korkeudelle lattiasta. Siinä tulee olla hyvät kontrastit ja kohokuviot. (Kuortaneenkatu 13)

5. Opasteissa tulee olla selkeät kirjaimet ja symbolit. Sisältäpäin valaistussa opasteessa tulee olla tumma pohja ja vaalea kuvio häikäisyn estämiseksi. (Tampere-talo)

6. Talon numerossa on hyvä kontrasti ja se on näkemisen kannalta sopivalla korkeudella. Summereissa tulee olla kohonumerot, hyvä kontrasti ja äänimerkin lisäksi valomerkki. (Eira)

7. Parhaiten näkyy musta teksti valkoisella pohjalla. Opaste tulee valaista hyvin. (Aleksanterinkatu)

8. Kadun nimikilvet kiinnitetään ilkeväkän välttämiseksi korkealle. Niitä eivät näkövammaiset henkilöt voi lukea läheltä eikä tunnustella sormin. (Aleksanterinkatu)

9. Jos opaste on kulkuväylän yläpuolella, vapaa korkeus sen alla tulee olla vähintään 2200 mm. Näin sijoitetun opasteen informaatio ei ole näkövammaisten henkilöiden saavutettavissa. (Kampin keskus)

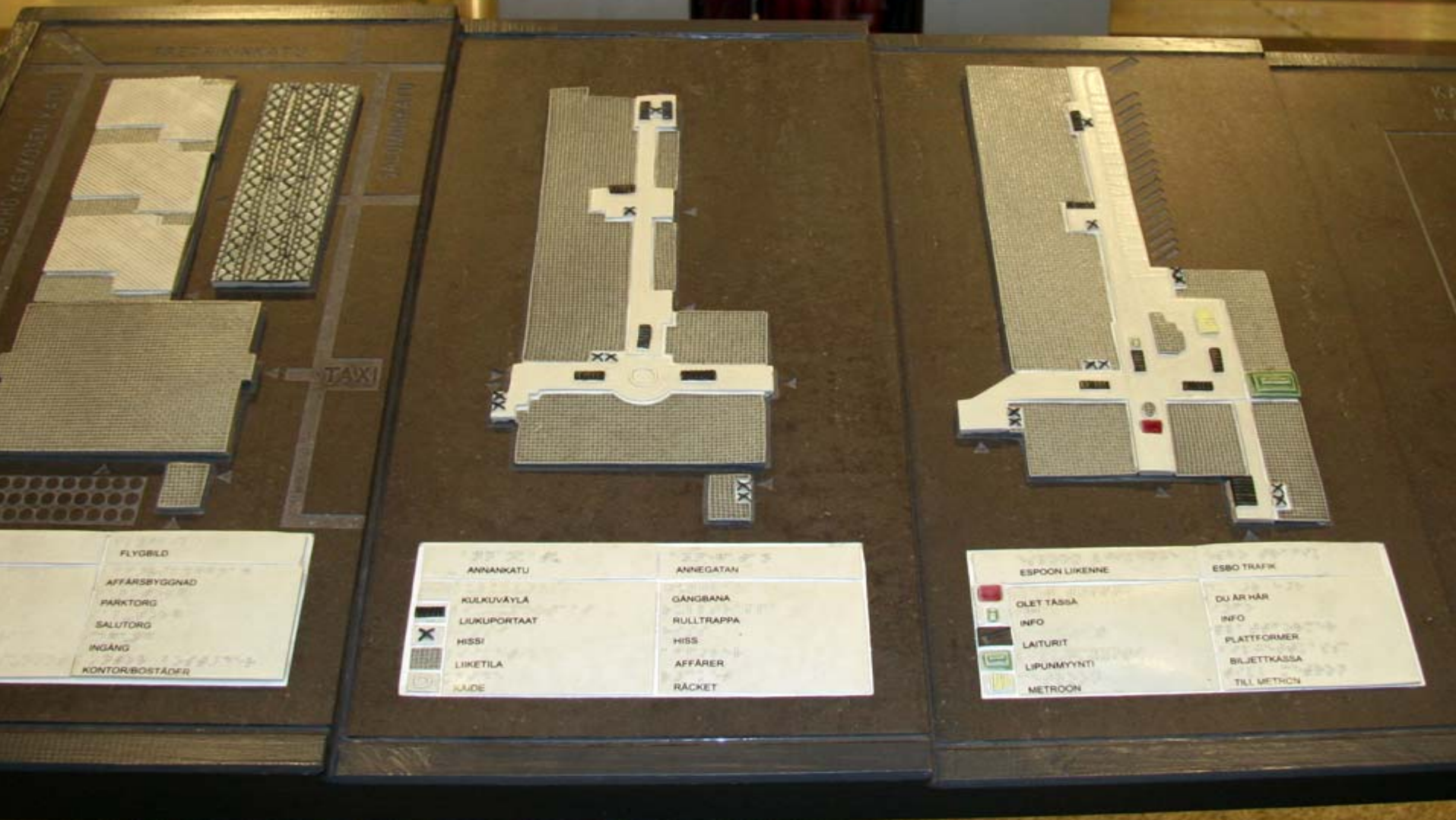
10. Kerroksen numero on merkitty lattiaan suurikokoisena. Vaikeasti näkövammainen henkilö se ei kuitenkaan auta. (Kallion virastotalo)

11. Liukuportaiden suuntaa osoittavien valo-opasteiden lisäksi tarvittaisiin näkövammaisia henkilöitä varten ääniopasteet kuten liikennevaloissa. (Kampin keskus)

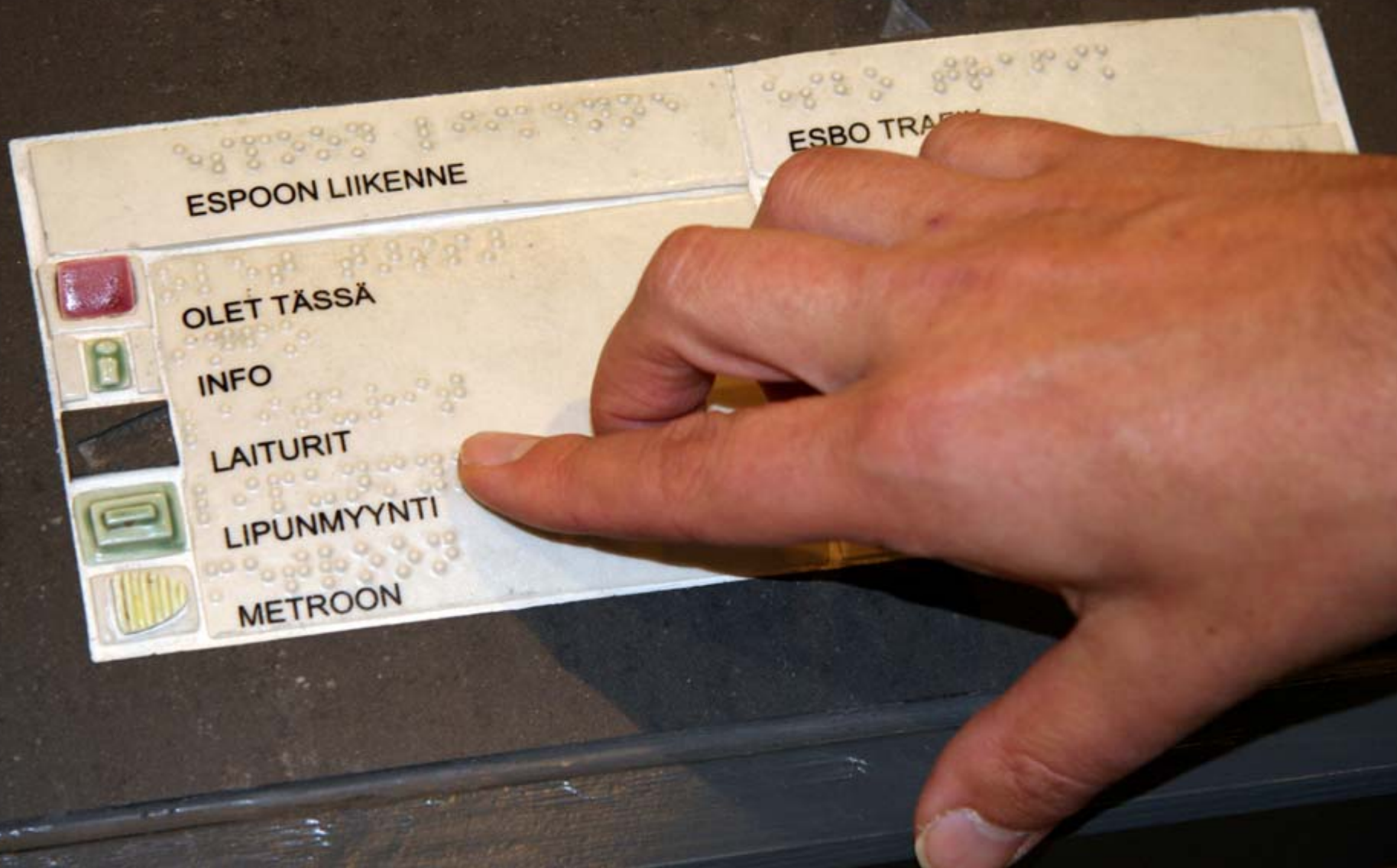
12. Pieni kohokartta osoittaa kulkureitin puistossa. Kartassa on myös hyvä värikontrasti. se sijoitetaan 1300–1400 mm:n korkeudelle maasta vinoon asentoon. (Maunula)

13. Kampin keskuksen kerrostasoista on tehty kohopohjakaaviot, joissa on myös hyvät värikontrastit. (Kampin keskus)

14. Näkövammaisille suunnitellut Kampin keskuksen opasteet on sijoitettu vinoon asentoon, jotta niitä voi lukea sormin. (Kampin keskus)

15. Kampin keskuksen opasteessa on kohokuvioiden lisäksi tekstit pistekirjoituksella. (Kampin keskus)

16. Lattian kohomerkinntä auttavat näkövammaista henkilöä löytämään kulkureitit. (Kampin keskus)

17. Näkövammainen henkilö seuraa lattia kohomerkintöjä valkoisen kepin avulla. (Kampin keskus)

18. Materiaali- ja värikontrastit käytävässä ohjaavat näkövammaista henkilöä.
(Näkövammaisten palvelu- ja toimintakeskus Iiris)